

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 529 06 00, fax +48 22 529 06 02
www.mpips.gov.pl; E-Mail: sekretariat.bon@mrpips.gov.pl

Warszawa, 2017 -06- 13

BON.II.074.9.2017.EK

Pani
Anna Janowicz
Wiceprezes
Fundacji Hospicyjnej
ul. Chodowieckiego 10
80 – 208 Gdańsk

Odpowiadając na Pani pismo przekazane do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przez Przewodniczącego Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Kielcach, proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień:

Na podstawie informacji przekazanych przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wyjaśniam, że zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2016 r. poz.930, z późn. zm.) pomoc społeczna wspiera wszystkie rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, nie różnicując ich np. z powodu długotrwałej choroby lub niepełnosprawności. System pomocy społecznej służy umożliwieniu osobom i rodzinom przewycięzania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Nie ma wątpliwości, że opiekunowie rodzinni osób niepełnosprawnych znajdują się w trudnej sytuacji i również mogą korzystać (choć nie bezpośrednio) głównie ze świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej.

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej polegające na okresowym wspieraniu osób niepełnosprawnych, np. w związku z nieobecnością (z ważnych powodów) opiekunów rodzinnych, w postaci różnego rodzaju usług można podzielić w następujący sposób:

- 1) usługi oferowane w ramach stałej całodobowej opieki stacjonarnej – domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy;
- 2) usługi oferowane całodobowo na czas określony, z możliwością pobytu stałego, poza miejscem zamieszkania osób niepełnosprawnych – mieszkania chronione;
- 3) usługi oferowane podczas pobytu dziennego, z możliwością okresowego pobytu całodobowego, poza miejscem zamieszkania - ośrodki wsparcia, w tym dla osób

z zaburzeniami psychicznymi: środowiskowe domy samopomocy i kluby samopomocy;

- 4) usługi oferowane czasowo lub stale w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych – usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Te wszystkie formy pomocy i opieki, np. czasowej (środowiskowej i instytucjonalnej), nad osobami niepełnosprawnymi w różnym stopniu i niezależnie od rodzaju ich niepełnosprawności umożliwiają opiekunom rodzinnym uzyskanie wsparcia w opiece nad swoimi niepełnosprawnymi członkami rodziny, znalezienie czasu na zajęcie się swoimi problemami, pozatłatwianie ważnych spraw życiowych, leczenie itp. Zapewnienie osobie niepełnosprawnej którejkolwiek z powyższych usług na niezbędny czas określony z całą pewnością ułatwi rodzicom i innym opiekunom nieformalnym poprawę warunków życia i da szansę, aby było ono godne.

Domy pomocy społecznej - z tej formy wsparcia mogą korzystać osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące funkcjonować samodzielnie, którym nie można zapewnić niezbędnej opieki w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. DPS świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne.

Rodzinne domy pomocy – przeznaczone są dla osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób, którym nie można zapewnić usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Rodzinny dom pomocy stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych, świadczonych okresowo lub bezterminowo, całodobowo dla nie mniej niż 3 i nie więcej niż 8 osób zamieszkujących wspólnie.

Mieszkania chronione – pobyt w mieszkaniu chronionym przeznaczony jest dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług świadczonych przez jednostkę całodobowej opieki. Celem pobytu w mieszkaniu chronionym i korzystania ze świadczonych usług jest przygotowanie, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastąpienie pobytu w placówce zapewniającej całodobową opiekę.

Ośrodki wsparcia – świadczą usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Ośrodki wsparcia są placówkami dziennego pobytu, z możliwością prowadzenia miejsc całodobowych okresowego pobytu. Ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi może być środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy.

Usługi opiekuńcze – przysługują osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób a są jej pozbawione. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane także osobom, które wymagają pomocy, a rodzina oraz wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą zapewnić takiej pomocy. Usługi te obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Mogą być świadczone w miejscu zamieszkania lub w ośrodku wsparcia.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze – mogą być przyznane osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej

pozbawione. Usługi opiekuńcze przysługują także osobom, które wymagają pomocy, a rodzina oraz wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą zapewnić takiej pomocy. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności a świadczą je osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. SUO mogą być świadczone w miejscu zamieszkania lub w ośrodku wsparcia.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Departament Polityki Rodzinnej w MRPiPS należy wskazać, że na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. *o świadczeniach rodzinnych* (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518, z późn. zm.), rodzinom posiadającym dzieci, w tym dzieci niepełnosprawne, przysługują trzy rodzaje świadczeń opiekuńczych:

- zasiłek pielęgnacyjny - w wysokości 153 zł miesięcznie, przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz osobie, która ukończyła 75 lat. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia,

- świadczenie pielęgnacyjne - w wysokości 1406 zł miesięcznie - przysługuje matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka (opiekunem faktycznym dziecka jest osoba faktycznie opiekującą się dzieckiem, która wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka), osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną oraz innym osobom, na których, zgodnie z art. 128 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (Dz. U. z 2017 r. poz. 682), ciąży obowiązek alimentacyjny względem osoby niepełnosprawnej, z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, którzy sprawują opiekę nad osobą niepełnosprawną, jeżeli niepełnosprawność tej osoby powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia,

- specjalny zasiłek opiekuńczy - w wysokości 520 zł miesięcznie - przysługuje osobom, które nie mają prawa do ww. świadczenia pielęgnacyjnego, sprawującym opiekę nad osobami niepełnosprawnymi, na których, zgodnie z art. 128 ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, ciąży obowiązek alimentacyjny względem tych osób, a także małżonkom osób niepełnosprawnych, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Ponadto należy spełnić warunek kryterium dochodowego wynoszącego 764 zł netto miesięcznie na członka rodziny.

Na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. *o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów* (Dz. U. z 2016 r. poz. 162, z późn. zm.) przysługuje zasiłek dla opiekuna, w wysokości 520 zł miesięcznie. Zasiłek ten przysługuje osobom, sprawującym opiekę nad osobami niepełnosprawnymi, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Ww. ustawa realizuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt K 27/13, i dotyczy osób, których od dnia 1 lipca 2013 r., pozbawiono prawa nabytego, tj. świadczenia pielęgnacyjnego ustalonego decyzją administracyjną wydaną na podstawie przepisów ustawy *o świadczeniach rodzinnych* obowiązujących przed 1 stycznia

2013 r. na okres dłuższy niż do 30 czerwca 2013 r. Zasiłek dla opiekuna przysługuje, jeżeli osoba spełnia warunki do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego określone w ww. ustawie w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r. Świadczenie przysługuje bez warunku kryterium dochodowego.

Jednocześnie informuję, że wszystkie wyżej wymienione świadczenia opiekuńcze, przede wszystkim świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy i zasiłek dla opiekuna, pobierane przez opiekunów osób niepełnosprawnych, uzależnione są od posiadania przez osobę niepełnosprawną odpowiedniego orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności. Wyjątek stanowi zasiłek pielęgnacyjny, który przysługuje wszystkim osobom po ukończeniu 75. roku życia (niezależnie od posiadania odpowiedniego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność), jeżeli nie pobierają dodatku pielęgnacyjnego.

Ponadto, na podstawie ustawy z dnia 17 lutego 2016 r. *o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci* (Dz. U. z 2016 r. poz. 195, z późn. zm.) przysługuje świadczenie wychowawcze - w wysokości 500 złotych miesięcznie - na dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18 r. życia. Przyznanie świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko, rozumiane jako jedyne lub najstarsze dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia, jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego, które wynosi 800 zł miesięcznie na osobę w rodzinie lub 1200 zł w przypadku rodzin, w których wychowuje się dziecko niepełnosprawne. Na drugie i każde kolejne dziecko w rodzinie świadczenie wychowawcze przysługuje wszystkim rodzinom, bez względu na ich dochód.

Szacuje się, że liczba dzieci niepełnosprawnych w gronie dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego wynosi ok. 220 tys. Stanowią one 90% wszystkich niepełnosprawnych dzieci w wieku do 18 roku życia.

Należy wskazać, że w ostatnim czasie wprowadzono rozwiązania, mające na celu zwiększenie wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Istotnym działaniem zwiększającym wsparcie materialne dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest znaczne podwyższenie świadczenia pielęgnacyjnego - od 1 stycznia 2017 r., w wyniku zastosowania po raz pierwszy waloryzacji świadczenia pielęgnacyjnego o wskaźnik wzrostu płacy minimalnej, jego wysokość wzrosła o 106 zł do kwoty 1406 zł.

Ponadto, z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 20 maja 2016 r. *o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów* (Dz. U. z 2016 r. poz. 972), która realizuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2014 r. sygn. akt SK 7/11.

Dzięki zmianom wprowadzonym ww. ustawą, w rodzinach, w których wychowywana jest więcej niż jedna osoba niepełnosprawna, więcej niż jeden opiekun będzie mógł pobierać świadczenie opiekuńcze z tytułu opieki nad osobą niepełnosprawną. W szczególności, jeśli w jednej rodzinie jest np. dwoje dzieci niepełnosprawnych, każdy z rodziców będzie mógł otrzymywać świadczenie pielęgnacyjne z tytułu zakończenia aktywności zawodowej spowodowanego koniecznością sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem.

Jednocześnie należy zauważyć, że dostrzegając potrzebę pomocy rodzinom w Polsce oraz zapewnienia oczekiwanego wsparcia została uchwalona ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. *o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem”* (Dz. U. poz. 1860). Uchwalenie ustawy dało możliwość podjęcia dalszego działania w zakresie przygotowania i wdrożenia *Programu*

kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. Program obejmuje kompleksowe rozwiązania, w szczególności w obszarach dotyczących wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin, wczesnego wspomagania dziecka i jego rodziny, usług wspierających i rehabilitacyjnych (m.in. związanych z aktywizacją zawodową opiekunów osób niepełnosprawnych), wsparcia mieszkaniowego, a także koordynacji wsparcia, poradnictwa i informacji.

Jednym z zadań, w zakresie usług wspierających i rehabilitacyjnych jest zapewnienie opieki wychnieniowej dla rodziców lub opiekunów osób niepełnosprawnych. Powyższe działanie będzie polegało na zabezpieczeniu opieki dla osób niepełnosprawnych oraz wsparciu członków rodziny w jej sprawowaniu poprzez umożliwienie uzyskania pomocy, m.in. w związku z uczestnictwem członka rodziny w aktywizacji zawodowej organizowanej przez powiatowy urząd pracy, a także podjęciem przez członka rodziny zatrudnienia w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy.

Kolejnym rozwiązaniem przewidzianym w Programie jest wspieranie aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych, poprzez m.in.:

- 1) wspieranie zatrudnienia członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną,
- 2) dostęp do usług i instrumentów rynku pracy,
- 3) stworzenie preferencyjnych warunków dla zakładania działalności gospodarczej, zakładania żłobków lub klubów dziecięcych z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub świadczenia usług rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania,
- 4) stworzenie preferencyjnych warunków dla przedsiębiorców będących członkami rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi w pozyskaniu środków na nowe miejsce pracy,
- 5) stworzenie preferencyjnych warunków dla podmiotów prowadzących żłobki lub kluby dziecięce z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub dla podmiotów świadczących usługi rehabilitacyjne dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania,
- 6) dodatkowe programy aktywizacji zawodowej powracających na rynek pracy bezrobotnych rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych.

Obecnie procedowany jest pierwszy pakiet rozwiązań legislacyjnych wprowadzający rozwiązania przewidziane w Programie – projekt ustawy *o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem”*. Istotą projektowanych rozwiązań jest stworzenie mechanizmów wsparcia dla rodzin w zakresie, m.in.:

- wsparcia osób niepełnosprawnych przez rozwój formy pomocy jaką są mieszkania chronione, w tym mieszkania treningowe i wspierane,
- wsparcia poprzez zwiększenie dotacji na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy ustalonej na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu,
- wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków,
- wspierania aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych,

kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”. Program obejmuje kompleksowe rozwiązania, w szczególności w obszarach dotyczących wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin, wczesnego wspomagania dziecka i jego rodziny, usług wspierających i rehabilitacyjnych (m.in. związanych z aktywizacją zawodową opiekunów osób niepełnosprawnych), wsparcia mieszkaniowego, a także koordynacji wsparcia, poradnictwa i informacji.

Jednym z zadań, w zakresie usług wspierających i rehabilitacyjnych jest zapewnienie opieki wychnieniowej dla rodziców lub opiekunów osób niepełnosprawnych. Powyższe działanie będzie polegało na zabezpieczeniu opieki dla osób niepełnosprawnych oraz wsparciu członków rodziny w jej sprawowaniu poprzez umożliwienie uzyskania pomocy, m.in. w związku z uczestnictwem członka rodziny w aktywizacji zawodowej organizowanej przez powiatowy urząd pracy, a także podjęciem przez członka rodziny zatrudnienia w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy.

Kolejnym rozwiązaniem przewidzianym w Programie jest wspieranie aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych, poprzez m.in.:

- 1) wspieranie zatrudnienia członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną,
- 2) dostęp do usług i instrumentów rynku pracy,
- 3) stworzenie preferencyjnych warunków dla zakładania działalności gospodarczej, zakładania żłobków lub klubów dziecięcych z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub świadczenia usług rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania,
- 4) stworzenie preferencyjnych warunków dla przedsiębiorców będących członkami rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi w pozyskaniu środków na nowe miejsce pracy,
- 5) stworzenie preferencyjnych warunków dla podmiotów prowadzących żłobki lub kluby dziecięce z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub dla podmiotów świadczących usługi rehabilitacyjne dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania,
- 6) dodatkowe programy aktywizacji zawodowej powracających na rynek pracy bezrobotnych rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych.

Obecnie procedowany jest pierwszy pakiet rozwiązań legislacyjnych wprowadzający rozwiązania przewidziane w Programie – projekt ustawy *o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem”*. Istotą projektowanych rozwiązań jest stworzenie mechanizmów wsparcia dla rodzin w zakresie, m.in.:

- wsparcia osób niepełnosprawnych przez rozwój formy pomocy jaką są mieszkania chronione, w tym mieszkania treningowe i wspierane,
- wsparcia poprzez zwiększenie dotacji na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy ustalonej na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu,
- wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków,
- wspierania aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych,

- wzmocnienia profilaktycznego aspektu zadań asystenta rodziny przez wsparcie realizacji przydzielonego mu zadania polegającego na koordynacji poradnictwa dla kobiet w ciąży i ich rodzin.

Ponadto przygotowywane są kolejne rozwiązania legislacyjne. Projekty stosownych zmian obowiązujących przepisów podlegają szerokim konsultacjom również ze środowiskiem działającym na rzecz osób niepełnosprawnych, także w ramach spotkań regionalnych.

Podkreślić należy, że zarówno w ustawie *o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem”* jak i w ww. Programie, ujęte zostały rozwiązania, które m.in. postulowane były przez rodziców dzieci niepełnosprawnych, środowiska prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.

Należy również wskazać, że 29 sierpnia 2016 r. powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw Opracowania Rozwiązań w zakresie Poprawy Sytuacji Osób Niepełnosprawnych i Członków ich Rodzin, którego przewodniczącym jest Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Zespół jest organem pomocniczym Rady Ministrów. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele resortów: rodziny, zdrowia, edukacji, infrastruktury i budownictwa, finansów, kultury, nauki, rolnictwa, rozwoju, sportu, sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i administracji. Celem zespołu jest opracowanie aktualnej analizy sytuacji osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin oraz kompleksowych rozwiązań w zakresie poprawy ich sytuacji.

Mirosław Krawczyk

Do wiadomości:

Pan Mariusz Pająk

Przewodniczący Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Kielcach